

Výklad k § 69 zákona č. 218/2000 Sb. (rozpočtová pravidla)

Legislativní úvod

Ustanovení § 69 rozpočtových pravidel upravuje stravování a stravovací služby v organizačních složkách státu a státních příspěvkových organizacích. K provedení tohoto ustanovení je vydána prováděcí vyhláška č. 430/2001 Sb., o nákladech na stravování a jejich úhradě v organizačních složkách státu a státních příspěvkových organizacích, ve znění pozdějších předpisů.

Výše uvedené právní předpisy nezajišťují zaměstnancům organizačních složek státu ani státních příspěvkových organizací nárok na jakékoliv plnění v nich upravené. Je vnitřní věcí každého zaměstnavatele, zda pouze umožní stravování v souladu s § 236 odst. 1 zákoníku práce, anebo bude poskytovat některé z plnění upravené v § 69 rozpočtových pravidel a vyhlášce č. 430/2001 Sb.

Ustanovení § 69 umožňuje poskytovat některé z následujících plnění:

- a) Stravování zabezpečované ve vlastním stravovacím zařízení,
- b) stravování zabezpečované prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby,
- c) poskytování peněžitého příspěvku na stravování.

Stravování zabezpečované ve vlastním stravovacím zařízení

Zaměstnavatelé z řad organizačních složek státu a státních příspěvkových organizací mohou strážníkům /§ 69 odst. 1 písm. a) až f) rozpočtových pravidel/ poskytovat stravování ve vlastním stravovacím zařízení. Podrobnější úprava otázek při zabezpečování stravování ve vlastním stravovacím zařízení je obsažena v § 2, 3 a 6 odst. 1 vyhlášky č. 430/2001 Sb. Zaměstnavatel, který zabezpečuje stravování touto formou, nemůže použít jinou formu zabezpečování stravování s výjimkou případů předvídaných v § 7 odst. 1 vyhlášky č. 430/2001 Sb. Peněžitý příspěvek na stravování je možné použít od 1. dubna 2021.

Náklady na stravování a jejich úhrada

V souladu s § 2 vyhlášky č. 430/2001 Sb. tvoří náklady na stravování

- a) náklady na suroviny (potraviny) spotřebované na přípravu podávaných hlavních jídel pro stravování, které jsou hrazeny úhradami od strážníků sníženými případnými příspěvky z fondu kulturních a sociálních potřeb; příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb nemusí být poskytován vůbec (strážník zaplatí celé náklady na suroviny), anebo naopak může činit celou částku, kterou by měl hradit strážník, takže strážník nakonec nezaplatí nic,

b) náklady na suroviny (potraviny) spotřebované na přípravu podávaných doplňkových jídel a nápojů, které jsou hrazeny úhradami od strážníků,

c) ostatní provozní náklady na stravování včetně ztrát vzniklých přirozeným úbytkem surovin, které hradí zaměstnavatel v plné výši, a to organizační složka státu ze svého rozpočtu a státní příspěvková organizace na vrub nákladů hlavní činnosti.

Strážník může dostat denně jedno hlavní jídlo, pokud odpracuje v místě výkonu práce sjednaném v pracovní smlouvě, v místě služebního působiště nebo v místě výkonu funkce soudce podle zákona o soudech a soudcích alespoň 3 hodiny v kalendářním dni.

Pokud za podmínek uvedených v předchozím odstavci pracuje strážník v kalendářním dni déle než 11 hodin v úhrnu s povinnou přestávkou v práci, kterou je zaměstnavatel povinen poskytnout strážníkovi podle příslušných právních předpisů, může mu zaměstnavatel poskytnout druhé hlavní jídlo.

Výše uvedené se vztahuje také na případy uvedené v § 6 odst. 1 vyhlášky č. 430/2001 Sb., tj. jsou-li příprava a výdej jídel zajišťovány ve vlastním stravovacím zařízení zaměstnavatele jinou organizační složkou státu nebo právnickou nebo fyzickou osobou za podmínky, že náklady na provoz jsou hrazeny z rozpočtu organizační složky státu nebo na vrub nákladů hlavní činnosti státní příspěvkové organizace.

Stravování zabezpečované prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby

Neprovozují-li zaměstnavatelé z řad organizačních složek státu a státních příspěvkových organizací vlastní stravovací zařízení, ale chtějí stravování zabezpečit, mohou strážníkům /§ 69 odst. 1 písm. a) až f) rozpočtových pravidel/ poskytovat stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby. Jde zejména o případy, kdy zaměstnanci jednoho zaměstnavatele chodí do jídelny jiného zaměstnavatele nebo jsou zaměstnancům poskytovány stravenky. Rovněž je možné poskytnout stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby, pokud zaměstnavatel provozuje vlastní stravovací zařízení, ale nastávají situace předvídané § 7 odst. 1 vyhlášky č. 430/2001 Sb., a to po dobu, po kterou důvody trvají.

Podrobnější úprava otázek při zabezpečování stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby, je obsažena v § 4, 5 a 6 odst. 2 vyhlášky č. 430/2001 Sb. Zaměstnavatel, který zabezpečuje stravování tímto způsobem, může využít více dodavatelů stravování pro své zaměstnance (viz § 7 odst. 2 vyhlášky č. 430/2001 Sb.). Nemůže však zaměstnancům poskytovat peněžitý příspěvek na stravování, což vyplývá z díky § 69 odst. 4 rozpočtových pravidel.

Náklady na stravování a jejich úhrada

Zaměstnavatel uhradí nejvýše 55% z ceny hlavního jídla, přičemž organizační složka státu ze svého rozpočtu a státní příspěvková organizace na vrub nákladů své hlavní činnosti. Nejvyšší možná úhrada činí 70% horní hranice stravného při trvání pracovní cesty 5 až 12 hodin podle § 176 odst. 1 písm. a) zákoníku práce. Tato horní hranice stravného činí 108 Kč. 70% z částky 108 Kč činí 75,60, což je tedy nejvyšší možná úhrada zaměstnavatele.

Zbývající část ceny hlavního jídla hradí strážník, přičemž je možné mu přispět z fondu kulturních a sociálních potřeb. Příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb nemusí být poskytován vůbec a strážník tedy zaplatí celou zbývající část ceny hlavního jídla. Anebo naopak může tento příspěvek činit celou částku, kterou by měl hradit strážník, takže strážník nakonec nezaplatí nic.

Příklad č. 1:

Cena hlavního jídla činí 100 Kč. Zaměstnavatel tedy může uhradit nejvýše 55 Kč, tj. 55% z ceny hlavního jídla. Zbýlých nejméně 45 Kč hradí strážník, kterému může být přispěno z fondu kulturních a sociálních potřeb.

Příklad č. 2

Cena hlavního jídla činí 200 Kč. Zaměstnavatel může uhradit nejvýše 75,60 Kč, tj. 70% z horní hranice stravného při pracovní cestě trvající 5 až 12 hod., nad tuto hranici jít zaměstnavatel nemůže. Zbýlých nejméně 124,40 Kč hradí strážník, kterému může být přispěno z fondu kulturních a sociálních potřeb.

Strážník může dostat denně jedno hlavní jídlo, pokud odpracuje v místě výkonu práce sjednaném v pracovní smlouvě, v místě služebního působiště nebo v místě výkonu funkce soudce podle zákona o soudech a soudcích alespoň 3 hodiny v kalendářním dni.

Pokud za podmínek uvedených v předchozím odstavci pracuje strážník v kalendářním dni déle než 11 hodin v úhrnu s povinnou přestávkou v práci, kterou je zaměstnavatel povinen poskytnout strážníkovi podle příslušných právních předpisů, může mu zaměstnavatel poskytnout druhé hlavní jídlo.

Peněžitý příspěvek na stravování

Peněžitý příspěvek na stravování může poskytovat zaměstnavatel z řad organizačních složek státu a státních příspěvkových organizací, pokud neprovozuje vlastní stravovací zařízení a ani nezabezpečuje stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby. Přesto ale chce stravování svých zaměstnanců podpořit.

Způsob výpočtu peněžitého příspěvku na stravování, jeho nejvyšší možná výše a okruh jeho možných příjemců v organizačních složkách státu a státních příspěvkových organizacích je upraven v § 69 odst. 4 rozpočtových pravidel.

Peněžitý příspěvek na stravování není zmiňován ve vyhlášce č. 430/2001 Sb. s jedinou výjimkou, kterou je s účinností od 1. dubna 2021 ustanovení § 7 odst. 3. V tomto ustanovení je umožněno, aby byl peněžitý příspěvek na stravování poskytován v případech předvídaných v § 7 odst. 1 za předpokladu, že tyto případy nejsou řešeny poskytováním stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, právnické osoby nebo fyzické osoby.

Výpočet peněžitého příspěvku na stravování

Na výpočet výše peněžitého příspěvku na stravování nelze použít žádné ustanovení vyhlášky č. 430/2001 Sb.

Peněžitý příspěvek na stravování za kalendářní den se poskytuje do výše 70% horní hranice stravného při trvání pracovní cesty 5 až 12 hodin podle § 176 odst. 1 písm. a) zákoníku práce. Tato horní hranice stravného činí 108 Kč. 70% z částky 108 Kč činí 75,60, což je tedy nejvyšší možná výše peněžitého příspěvku na stravování. Peněžitý příspěvek na stravování může být částečně hrazen příspěvkem z fondu kulturních a sociálních potřeb. Tento příspěvek činí v souladu s § 7 vyhlášky č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb nejvýše 45% z celkové částky příspěvku.

K tomu uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 609/2020 Sb.: „Součet příspěvku z rozpočtu u organizační složky státu, resp. na vrub nákladů hlavní činnosti u příspěvkové organizace, a případného příspěvku z FKSP však nebude moci přesáhnout 70 % horní hranice stravného, které lze poskytnout zaměstnancům odměňovaným platem při pracovní cestě trvající 5 až 12 hodin. Nebude se tedy jednat o povinný příspěvek z FKSP, ale pouze o možnost, kterou daná organizace bude moci využít. Maximální možná míra podpory z FKSP bude upravena vyhláškou o fondu kulturních a sociálních potřeb. Možnost a případnou výši příspěvku z FKSP si daná organizace nastaví ve svých vnitřních pravidlech, resp. zásadách pro hospodaření s fondem.“

Příklad 1

Jestliže bude zaměstnavatel poskytovat příspěvek na stravování v maximální výši, tj. 75,60 Kč, pak příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb může činit nejvýše 34,02 Kč a částka nejméně 41,58 Kč musí být uhrazena ze státního rozpočtu (u organizační složky státu), nebo na vrub nákladů hlavní činnosti (u státní příspěvkové organizace).

Příklad 2

Jestliže bude zaměstnavatel poskytovat příspěvek na stravování např. ve výši 50 Kč, pak příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb může činit nejvýše 22,50 Kč a částka nejméně 27,50 Kč musí být uhrazena ze státního rozpočtu (u organizační složky státu), nebo na vrub nákladů hlavní činnosti (u státní příspěvkové organizace).

Poskytování peněžitého příspěvku na stravování

Peněžitý příspěvek na stravování je poskytování okruhu osob uvedených v § 69 odst. 4 rozpočtových pravidel pokud odpracují za kalendářní den alespoň 3 hodiny v místě výkonu

práce sjednaném v pracovní smlouvě, v místě služebního působiště nebo v místě výkonu funkce soudce.

Za kalendářní den je poskytován jeden příspěvek na stravování bez ohledu na to, jak dlouho zaměstnanec pracuje. Rozpočtová pravidla ale nevylučují, aby ten, kdo pracuje delší dobu, např. déle než 11 hodin v úhrnu s povinnou přestávkou v práci dostal vyšší příspěvek na stravování než ten, kdo pracuje např. 8 hodin v kalendářním dni.

Řešení situace místně oddělených pracovišť

Úprava postupu u místně oddělených pracovišť je obsažena v § 69 odst. 5 rozpočtových pravidel a v § 7 odst. 4 vyhlášky č. 430/2001 Sb.

Výše uvedená právní úprava znamená, že každé místně oddělené pracoviště postupuje při zajišťování stravování pro své zaměstnance samostatně.

Za místně oddělená pracoviště mohou být považovány i adresy, na kterých zaměstnanci vykonávají home office.

Příklad

Organizační složka státu nebo státní příspěvková organizace sídlí ve třech různých budovách.

Budova 1 má vlastní jídelnu.

Budovy 2 a 3 vlastní jídelnu nemají.

Zaměstnanci pracující v budově 1 se tedy budou stravovat v závodní jídelně.

Zaměstnanci pracující v budově 2 mohou např. dostávat stravenky.

Zaměstnanci pracující v budově 3 mohou dostávat např. peněžité příspěvek na stravování.

Možnosti stravování starobních a invalidních důchodců

Z ustanovení § 69 odst. 2 rozpočtových pravidel vyplývá, že organizační složka státu nebo státní příspěvková organizace může poskytovat stravování ve vlastním stravovacím zařízení bývalým zaměstnancům, kteří u ní pracovali do odchodu do starobního důchodu, nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. Podmínkou je, aby tato možnost byla zakotvena v kolektivní smlouvě, kolektivní dohodě nebo ve vnitřním předpisu zaměstnavatele. Těmto důchodcům může být cena jídla snížena o příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb zaměstnavatele /viz § 3 odst. 4 písm. a) a odst. 7 vyhlášky č. 430/2001 Sb./.

Z výše uvedeného vyplývá, že starobním ani invalidním důchodcům nelze zajišťovat stravování prostřednictvím jiné organizační složky státu, případně právnické nebo fyzické

osoby, nelze jim tedy například poskytovat stravenky a nelze jim poskytovat ani peněžité příspěvek na stravování.

Pokud jde o invalidní důchodce, je třeba zdůraznit, že možnost poskytování stravování se netýká případu, pokud by zaměstnanec od zaměstnavatele odešel z důvodu invalidity prvního nebo druhého stupně.

Příklad

Organizační složka státu nebo státní příspěvková organizace sídlí ve třech různých budovách.

Budova 1 má vlastní jídelnu.

Budovy 2 a 3 vlastní jídelnu nemají.

Zaměstnanci pracující v budově 1 se tedy budou stravovat v závodní jídelně.

Zaměstnanci pracující v budově 2 mohou např. dostávat stravenky.

Zaměstnanci pracující v budově 3 mohou dostávat např. peněžité příspěvek na stravování.

Pokud bude zaměstnanec z budovy 2 a budovy 3 pracovat u této organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace do odchodu do starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, bude moci v případě, že kolektivní smlouva, kolektivní dohoda nebo ve vnitřní předpis zaměstnavatele umožňuje stravování důchodců, chodit na obědy do jídelny v budově 1.

Možnosti stravování jiných fyzických osob

a) Zaměstnanci pracující na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr

Zabezpečovat stravování těmto zaměstnancům je možné pouze ve vlastním stravovacím zařízení (nelze jim tedy poskytovat např. stravenky, ani jim nelze poskytovat peněžité příspěvek na stravování).

Rovněž je možné těmto zaměstnancům zabezpečovat stravování pouze v případě, že to umožňuje kolektivní smlouva, kolektivní dohoda nebo ve vnitřní předpis zaměstnavatele.

Tito zaměstnanci hradí pořizovací cenu surovin a není možné jim poskytnout příspěvek z fondu kulturních a sociálních potřeb. Nehradí tedy ostatní provozní náklady, tj. § 2 písm. c) vyhlášky č. 430/2001 Sb. (viz § 3 odst. 8 vyhlášky č. 430/2001 Sb.).

b) Fyzické osoby, k jejichž stravování se zaměstnavatel zavázal smlouvou a zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, kteří jsou u poskytovatele stravování na pracovní cestě nebo jsou pro něj jinak činní

Zabezpečovat stravování těmto osobám je možné pouze ve vlastním stravovacím zařízení (nelze jim tedy poskytovat např. stravenky, ani jim nelze poskytovat peněžitý příspěvek na stravování).

Rozpočtová pravidla výslovně neuvádějí, že umožňovat stravování těmto osobám je možné pouze, pokud to umožňuje kolektivní smlouva, kolektivní dohoda nebo ve vnitřní předpis zaměstnavatele. Je však předpokládána smlouva o stravování (viz § 3 odst. 11 vyhlášky č. 430/2001 Sb.).

Úhrada za stravování těchto osob musí odpovídat celkovým nákladům promítnutým do ceny jídla, tedy musí být hrazeno vše, co je uvedeno v § 2 vyhlášky č. 430/2001 Sb. (viz § 3 odst. 11 vyhlášky č. 430/2001 Sb.). Jde-li však o zaměstnance v rámci jednoho správce kapitoly nemusí být do ceny jídla započítány náklady na provoz (viz § 3 odst. 12 vyhlášky č. 430/2001 Sb.).